

FABULOASE COMORI ROMÂNEȘTI (III)

Hanul lui Manuc

Spre sfârșitul veacului al XVIII-lea și în primele decenii ale celui următor au început să pătrundă în spațiul românesc, cu oarecare timiditate, primele influențe vest-europene în ceea ce privește vestimentația, arhitectura și viața socială.

Apare sub egida Fundației Literar Istorice „STOIKA”

Cu toate acestea, exotismul moldovalah a continuat să se manifeste aproape în fiecare amănunt al vieții cotidiene. De exemplu, la București, lumea pestriță de pe ulițe accentua trăsăturile orientale ale acestui oraș cosmopolit unde se amestecau, ca într-un Babilon dâmbovițean, români, turci, greci, albanezi, evrei, negustori persani și arabi, dar și călători nemți, austrieci, italieni, polonezi, englezi, precum și refugiați politici francezi, nobili expatriați de frica revoluției republicane, ceea ce oferea unui străin ce poposea pentru prima oară pe aceste meleaguri un spectacol amețitor și inedit, o lume aparte, parcă desprinsă din poveștile celor „O mie și una de nopți”. Nenumăratele hanuri, unele dintre ele ca niște adevărate cetăți, concentrau viața economică a orașului așezat la întretărirea unor importante drumuri comerciale. Pivnițele lor imense adăposteau mărfuri extrem de variate, pentru toate pungile, care se vindeau în prăvăliile boltite de deasupra, mărfuri aduse din Orientul Apropiat dar și din cele mai importante orașe europene. La etaj se înșirau camerele pentru drumeți și negustorii străini. Amestecul de limbi, obiceiuri și costume, dezordinea specific orientală, dar și abundența de mărfuri, de la cele mai scumpe și luxoase până la cele mai ieftine și mai umile, reflectau nu numai specificul straniu al acestui oraș, dar și o viață comercială trepidantă, intensă și fascinantă. Ulițele întortocheate, prăfoase sau noroioase (după anotimp și capricii meteorologice) se pierdeau prin viile dealurilor din preajmă. Clădirile se construiau după bunul plac, fără să se țină cont de niciun fel de ordine și disciplină urbanistică. Capitala Țării Românești semăna mai degrabă cu un sat imens, traversat de meandrele mlăștinoase ale râului Dâmbovița, încă neîmblânzit prin metode hidroingineresti și în care se vărsau o mulțime de afluenți ce izvorau din coastele dealurilor sau din lacuri.

În arhitectură, influențele neoclasicismului european i-a determinat pe unii boieri fie să-și transforme radical bătrânele reședințe zidite între veacurile al XVII-lea și al XVIII-lea, fie să-și ridice din temelii (uneori păstrând vechile pivnițe) altele noi. Actualul București încă mai păstrează câteva

exemple notabile, scăpate ca prin minune de furia demolatoare a perioadei comuniste, clădiri ce ilustrează fastul și luxul unei epoci de tranziție între Orient și Occident. Palatul Ghica-Tei din Colentina (Str. Doamna Ghica nr. 5) zidit în anul 1822 de principele Grigore Ghica al IV-lea (1822-1828), Palatul Suțu din Piața Universității, clădit între anii 1833-1835 de principele Costache Suțu (1799-1875), Casa Lenș-Vernescu înălțată în anul 1820 de Filip Lenș (1777-1853), aflată pe Calea Victoriei nr. 133, Palatul Romanit, ridicat înainte de anul 1827 (Calea Victoriei nr. 111), Palatul Știrbei construit între anii 1833-1835 (Calea Victoriei nr. 107), al cărui prim proprietar a fost principele Barbu Știrbei (1849-1853, 1854-1856) și casa Grădișteanu-Fălcoianu ce datează de prin anul 1812, de pe fosta Cale a Rahovei (acum Comisariatul Militar al Sectorului 5), sunt o parte dintre clădirile cele mai reprezentative pentru perioada de modernizare și europenizare a Bucureștilor.

Și poate nicăieri în Europa acelor timpuri contrastul dintre bogăție și sărăcie nu era mai evident ca în București, realitate consemnată de aproape toți călătorii străini care au vizitat orașul în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Luxoasele reședințe boierești și princiare se învecinau cu cele mai mizerabile sălașuri țigănești sau cu gospodării semirurale. Pe ulițe, strălucitoarele echipaje boierești (trăsurile și caleștile erau aduse de la Viena) se încrucișau cu atelajele modeste ale târgoveților.

Până și celebra „Curte a Miracolelor” de la Paris avea un echivalent localizat în mahalaua Calicilor din veacurile al XVII-lea și al XVIII-lea.

De pildă, în anul 1835, M. Cochelet, consul general al Franței în Moldo-Valahia între anii 1834-1839, nota în amintirile sale: „La intrarea în București, mă aștepta un spectacol cu totul diferit. Era într-o duminică, pe la ora plimbării, când o mulțime de trăsuri vieneze străbăteau, în ambele sensuri, străzile murdare; trăsurile erau pline de femei frumoase și tinere, îmbrăcate elegant, după moda pariziană, căreia crema societății din lumea întreagă îi plătește un greu tribut. Doamnele erau însoțite de numeroși tineri, și ei în haine europene. Te puteai crede într-o mare capitală europeană, dacă n-ar fi fost atât de șocant contrastul între lux și mizerie” (Simona Vărzaru, „Prin țările Române. Călători străini din secolul al XIX-lea”, Editura Sport-Turism, București, 1984, pag. 54). Jurnalistul francez Adolphe Joanne, poposit pe meleagurile noastre în anul 1846, povestea că: „Plimbarea se face cu trăsura sau călare, iar Băneasa, Herăstrău, Colentina sunt un fel de Champs-Elisées ale Bucureștiului. Nimic nu egalează luxul trásurilor; nu există boier cât de modest, fie chiar și un burghez mărunț, care să nu-și dorească o trăsură în stare să rivalizeze prin formă și strălucire cu cea a prietenilor sau a vecinilor” (Ibidem, pag. 116).

Dacă în secolul al XVIII-lea întreaga societate românească a fost marcată de un orientalism fără precedent, prima jumătate a veacului următor s-a caracterizat, dimpotrivă, printr-o contraofensivă a spiritului occidental față de prăfuitele cutume ale unei boierimi conservatoare, nărăvită de acel „dolce farniente” tipic balcanic, sau, mai exact spus, turco-levantin. Între anii 1780-1850 moda apuseană își face loc, încet-încet, în saloanele românești, în instituțiile civile ale statului și în armată: fie ei ofițeri ai trupelor de ocupație rusești și austriece, fie tinerii fii de boieri, absolvenți ai Universităților apusene, dar mai ales frumoasele emancipate ale epocii, toți la un loc au purtat un adevărat război împotriva anteriorului, șalvarilor și ișlicului. În schimb, bătrânii boieri nu voiau nici în ruptul capului să renunțe la vetustele (dar somptuoasele și spectaculoasele) vestimentații orientale care, în unele ocazii, așa după cum am văzut, produceau o adevărată senzație în saloanele marilor orașe vest-europene.

Artiști români și străini au surprins în desenele și picturile lor aspecte sugestive ale tranziției de la exotismul oriental spre modernitatea occidentală, când, în saloanele domnești de la București și Iași, se întâlneau, fără să pară că se deranjau reciproc, rafinatele costume orientale ale boierilor bătrâni și costumele apusene civile și militare ale celor tineri sau ale străinilor. Să-i amintim doar pe unii dintre cei mai cunoscuți: Theodor Aman cu pictura „Serată la Palatul Știrbei”, Charles Deussault cu gravurile „Recepția de la Palatul Știrbei din 22 iunie 1843 cu prilejul vizitei prințului Albert al Prusiei”, „O serată la domnitor”, la Iași, în 1848, precum și acuarela ce înfățișează o foarte tânără și frumoasă fiică de boier îmbrăcată în costum oriental. O altă pictură celebră, des reprodușă în albumele de specialitate, al cărei autor a fost Louis Dupré, îl portretizează pe domnitorul Moldovei, Mihail Șuțu, în 1819, într-un splendid costum oriental, cu ișlicul pe cap și cu hangerul înfipt în șalul

turcesc de la brâu.

Pasiunea nemărginită pentru luxul cel mai costisitor a fost remarcată și de foarte numeroșii străini care au vizitat țările române în veacul al XIX-lea, între care îi amintim pe Stanislas Bellanger (1842), Ulysse de Marsillac (stabilit definitiv la București în 1852), Angelo de Gubernatis (1898) și mulți, mulți alții. O să cităm, în schimb, un fragment din notele de călătorie ale unui anume Zallony, amintit și de Al. Alexianu în cartea sa, întrucât informațiile pe care le primim peste timp despre scumpețea exorbitantă a unor piese vestimentare este de necrezut pentru timpurile de astăzi: „Masa lor este în general de o mare bogăție. Fiecare dintre ei are câte o garderobă care reprezintă un capital efectiv de 150.000 de franci și sunt alții ale căror haine depășesc în valoare această sumă... dacă se adaugă la cheltuiala îmbrăcămînții sumele de bani pe care le risipesc pe echipaje, bijuterii, veselă, mobilier etc își va face oricine o idee despre sumele enorme pe care boierii le sacrifică pentru a-și satisface vanitatea. Este adevărat că boierii pământeni sunt, în general, toți bogați, cel mai sărac dintre ei posedând minimum 30.000 franci rente și mulți alții realizând un venit de mai bine de 250.000 franci” (Al. Alexianu, „Mode și veșminte din trecut”, Editura Meridiane, București, 1971, vol. II, pag. 229).

Gheorghe Crutzescu, în „Podul Mogoșoaiei”, a reprodus calculele boierului Pantazi Ghica cu privire la sumele necesare pentru a satisface nevoile sociale lunare ale unui adevărat dandy bucureștean, de la mijlocul secolului al XIX-lea, echivalentul fragil de astăzi al „băiatului de Dorobanți”, desigur, o corespondență tratată cu multă, multă indulgență și exagerare. Desigur, galbeni înseamnă aur. Oare ce am putea cumpăra astăzi cu 1.319 galbeni din vremurile acelea? Și, poate, ar trebui să remarcăm atunci și prostul gust de firmă al fițoșilor cu „Merțane” și „BMW-uri” din zilele noastre! Cu toate acestea, nu numai boierii

huzureau în fast și lux, ci și negustorii extrem de bogați, cum a fost, de exemplu, între anii 1813-1816, Constantin Lada: „Lada vorbea franceza, germana și italiana și vindea marfă austriacă și saxonă la hanul Șerban Vodă. Dimineața bea «cafea nemțească» sau «ciocoladă»... Seara se plimba într-o elegantă caleașcă, cu lachei la spate, pe Podul Mogoșoaiei. Noaptea juca cărți la consulul rus Chirico... Mai boier decât boierii! Numai că pleca uneori în taxid la Viena și Lipsca. Așa era Constantin Lada și ca el toți lipscanii din București: bogați, cilibii...” (Al. Alexianu, „Mode și veșminte din trecut”, Editura Meridiane, București, 1971, vol. II, pag. 301).

Totuși, cel mai bogat om de afaceri al spațiului românesc se pare că a fost celebrul Manuc, al cărui renume s-a perpetuat până la începutul mileniului al III-lea. La cumpăna veacurilor al XVIII-lea și al XIX-lea și-a făcut apariția pe scena societății bucureștene un personaj pe cât de bogat, pe atât de interesant și enigmatic. Armean la origine, Manuc Mirzean a trăit o perioadă de timp în Imperiul Otoman, unde a primit titlul de bei (prinț) apoi, interesele economice l-au determinat să-și mute afacerile în principatele române pentru că ele nu erau pașalâc turcesc, ci numai state vasale Sublimei Porți. Un om de o inteligență deosebită, pragmatic, intrigant, întreprinzător și bun organizator, Manuc-bei a devenit în scurt timp unul dintre cei mai bogați oameni de afaceri ai Balcanilor. În Valahia, și-a menținut relațiile stabilite cu cei mai influenți demnitari ai sultanului, a legat prietenii noi cu cei mai bogați dintre marii boieri români, a construit punți de legătură la curtea domnească din București și, în special, cu principele fanariot Constantin Ipsilanti (1802-1806, 1806-1807) și, nu în ultimul rând, a stabilit relații cu personaje importante din lumea politică și economică a Europei de Vest. Manuc-bei a fost mare negustor, zaraf (bancher), proprietar de latifundii în cele două țări românești (cu toate că legile nu permiteau străinilor să dețină proprietăți în Moldo-Valahia), dar și un abil politician. De altfel, a nutrit mereu speranța că va ajunge să ocupe unul dintre tronurile celor două principate românești. Tot el a fost constructorul și primul proprietar al hanului ce ființează și azi în București sub numele de „Hanul lui Manuc” (Ștefan Ionescu, „Manucei, zaraf și diplomat la începutul secolului al XIX-lea”, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1976)

În aceeași epocă, alți foarte bogați zarafi, trăitori în Țara Românească, așa cum au fost, de exemplu, Ioan Hagi Moscu și Sachelarie, ambii baroni ai Imperiului Austro-Ungar, au împrumutat vistieria țării cu 222.650 taleri, respectiv cu 910.681 taleri, ceea ce demonstrează marea putere financiară a unora dintre reprezentanții burgheziei în plină ascensiune economică și socială (Ibidem, pag. 6).

Tot acest Ioan Hagi Moscu a construit, prin 1810, o casă spațioasă, cu 25 de încăperi, cu aspectul unui palat în stil neoclastic, pe locul hotelului Intercontinental, unde din 1882 până în 1912, când a fost demolată, a funcționat primăria capitalei (Emanoil Hagi-Mosco, „București. Amintirile unui oraș”, Editura Fundației Culturale Române, 1995, pag. 108). De altfel, „Documentele Hurmuzaki”, Doc, pag. 144, dezvăluie că acel vistier (ministru de finanțe), Hadgi-Mosko, și banul Brâncoveanu erau cei mai bogați boieri ai țării. Între timp zaraful primise ranguri boierești și demnități statale, specifice Valahiei, pe lângă cel de baron cumpărat pe bani grei de la Viena.

CALCULELE BOIERULUI PANTAZI GHICA

„Birja - 65 galbeni

Ghete, șase perechi pe lună - 18 galbeni

Jilețci, cel puțin 12 - 24 galbeni

Cravate, cel puțin 24 - 24 galbeni

Fracuri, patru - 32 galbeni

Surtucuri, patru - 32 galbeni

Jachete, patru - 32 galbeni

Paltoane, patru - 48 galbeni

Cămăși, treizeci și două - 384 galbeni

Pomadă, cosmetic, apă de colonie, oțet de toaletă, praf de dinți, parfum gardenia - 100 galbeni

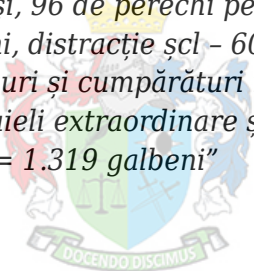
Roz de obraz, carmin de buze, praf pentru poleitul unghiilor șcl, șcl - 100 galbeni

Mănuși, 96 de perechi pe lună, teatru, baluri, grădini, distracție șcl - 60 galbeni

Bacșișuri și cumpărături în familie - 100 galbeni

Cheltuieli extraordinare și neprevăzute - 300 galbeni

Total = 1.319 galbeni”

INDEPENDENȚA ROMÂNĂ

Apare sub egida Fundației Literar Istorice „STOIKA”

Independența prin cultură

PETRU VINTILĂ Jr.

0%

User Rating: Be the first one !